

Հ Ա Ն Գ Ի Ս Տ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՎ Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽԱԶԱՏՈՒՐՅԱՆԻ,
ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ
(1880—1961)

Հունիսի 22-ին, հինգշաբթի օրը, Ստամբուլում վախճանվեց Թուրքիայի Հայոց Պատրիարք Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս Խաչատուրյանը, 81 տարեկան հասակում:

Հանգուցյալը, ավազանի անունով Խաչիկ, ծնվել է 1880 թվականի նոյեմբերի 6-ին, Տրապիզոնում, ուր և ստանում է իր նախնական կրթությունը: Այնուհետև ծնողների հետ փոխադրվում է Կոստանդնուպոլիս, ուր հաճախում է ազգային վարժարան և ապա աշակերտում Մխիթարյաններին:

1896 թվականին ուսման ծառայը նրան տանում է Վենետիկի Մուրատ Ռաֆայելյան վարժարանը:

1898 թվականին վերադառնում է Կոստանդնուպոլիս, Արմաշի դպրեվանքը ընդունվելու և կուսակրոն հոգևորական դառնալու լծականությամբ:

1901 թվականի մայիսի 22-ին, Դպրեվանքի դասընթացը հաջողությամբ ավարտելուց հետո, Դպրեվանքի վերատեսուչ զերաշնորհ Տ. Նիկոլե եպիսկոպոս Դուրյանի ձեռքով, արեղա է ձեռնադրվում Տ. Մեսրոպ Նարոյան, Տ. Սահակ Օղապաշյան, Տ. Երվանդ Փերտահճյան, Տ. Արտավազդ Գալեմբյարյան, Տ. Ղևոնդ Դուրյան արեղաների հետ, վերանվանվելով Տ. Գարեգին արեղա:

Այնուհետև Տ. Գարեգին արեղայի առաջ բացվում է ուսուցչական, գրական, վանական, վարչական, առաջնորդական պատասխանատու գործունեությանը. ասպարեզ Սսում, Մարաշում, Արաբկիրում, Գոնիալում, Տրապիզոնում և Բաղդադում:

1898—1900 թվականներին Արմաշի դպրեվանքում դասավանդում է հայոց լեզու և

հայ ժողովրդի պատմություն: Ուսուցչության այս առաջին տարիներին պատրաստում է «Իսրայելի պատմություն» անտիպ դասագիրքը:

1900—1905 տարիներին քարոզիչ է նշանակվում Կոստանդնուպոլսում Պեշիկթաշի, Խապուլուղի և Կետրիկփաշայի եկեղեցիներում:

1906 թվականին Տ. Սահակ կաթողիկոս Խապալանից հրավիրվում է Սիս, որպես վերատեսուչ ժառանգավորաց վարժարանի:

1909 թվականին վերադառնում է Կոստանդնուպոլիս և խմբագրում «Տարոն» կրոնաթերթը:

Այնուհետև նորից Արմաշում է Տ. Գարեգին վարդապետը, Մեսրոպ Նարոյան վարդապետի վերատեսչության օրով, որպես ներքին տեսուչ Դպրեվանքի:

1912 թվականին հովվական այցելություններ է կատարում Արաբկիր և Մուշ և իր հուշերն ու տպավորությունները ամփոփում է գրական գեղեցիկ մի հատորում, «Տարոնաշունչ» խորագրով:

Համաշխարհային առաջին պատերազմի տարիներին, Տ. Գարեգին վարդապետը լինում է Հալեպում և Երուսաղեմում: 1916—1917 թվականներին դասավանդում է Երուսաղեմի հայոց ժառանգավորաց վարժարանում:

1922 թվականին եպիսկոպոս է ձեռնադրվում Ս. Էջմիածնում, հոգեւույս Տ. Գևորգ Ե կաթողիկոսից: 1923 թվականին վերադառնալով Կոստանդնուպոլիս, զբաղվում է ուսուցչությամբ: Կենտրոնական վարժարանում, կատարելով նաև քարոզչական և գրական աշխատանք: 1922 թվականին թարգմանում է «Նարեկ»-ը Կոստանդնուպոլսում: Նշա-

ԵՐԶԱՆԿԱՀԻՇԱՏԱԿ Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽԱԶԱՏՈՒՐՅԱՆ,
ՀԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԹՈՒՐԲԱՅԻ ՀԱՅՈՑ

նակվում է Կրոնական ժողովի ատենապետ
նարդյան պատրիարքի օրով:

1928—1935 թվականներին առաջնորդա-
վան պաշտոն է կատարում Կալիֆոռնիայում,
ծավալելով գրական, բարոյական բեղուն
գործունեություն:

1935—1938 թվականներին ընտրվում է
Հայրապետական պատվիրակ Հարավային
Ֆրանսիայի հայոց, կենտրոն ունենալով
Մարսելը:

1938—1950 թվականներին գործում է իբր
Հայրապետական պատվիրակ Հարավային
Ամերիկայի հայոց: Այստեղ նա թարգմանում
է և հրատարակում «Եղիկ»-ը, ինչպես նաև
Հին Կտակարանի մի շարք դրբեր և նոր
Կտակարանը ամբողջությամբ:

1950 թվականի նոյեմբերի 26-ին ընտր-
վում է Թուրքիայի հայոց Պատրիարք:

1951 թվականի մարտից մինչև 1961
թվականի հունիսի 22-ը, մոտ 10 տարի, մեծ
արդյունավորությամբ վարում է պատրիար-

քական իր պաշտոնը, վայելելով իր ժողովրդի
սերը և իշխանությանը վստահությունն ու հա-
մակրանքը: Ստամբուլում 1953 թվականին
բացում է Սկյուտարի Ս. Խաչ դպրեմանքը և
հրատարակում Պատրիարքարանի պաշտո-
նաթերթ «Շողակաթ»-ը:

1961 թվականի հուլիսի 7-ին, Ազգիս Վե-
հափառ Հայրապետը, Գումգափուի Մայր
եկեղեցում, կատարում է հանգուցյալ Պատ-
րիարքի վերջին օծումը: Նույն օրը երեկոյան
հանգուցյալի աճյունը ամփոփվում է Շիշլիի
հայոց գերեզմանատանը, նարդյան Մեսրոպ
պատրիարքի շիրմի կողքին:

Հանգուցյալը թողնում է գրական մեծ և
հարուստ ժառանգություն, արժանի զնահա-
տության:

Նունի ու աղոթք իր հիշատակին, հան-
գիստ ոսկորներին և խաղաղություն հո-
գուն:

«Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ և
ղիցի»:

